

Datum
2020-11-25
Adress
205 80 Malmö
Diarienummer
FSN-2020-2592

Yttrande

Till
Kommunstyrelsen

Remiss angående Remiss från Socialdepartementet - Hållbar socialtjänst - En hållbar socialtjänstlag (SOU 2020:47) STK-2020-1319

Funktionsstödsnämnden lämnar följande yttrande:

Sammanfattning

Funktionsstödsnämnden anser att flera av de förändringar som föreslås är positiva såsom förslagen avseende förebyggande perspektiv, lätt tillgänglig och kunskapsbaserad socialtjänst samt det förstärkta barnrättsperspektivet. Avseende förslagen om insatser utan behovsprövning samt lag om socialtjänstdataregister kan nämnden se positiva effekter av förslagen, men har även farhågor.

Yttrande

Övergripande synpunkter

Funktionsstödsnämnden anser att det är bra att förslaget till ny socialtjänstlag har en positiv ton och bra inställning till den enskildes egen förmåga, självständighet och integritet. Att språket moderniserats, att begrepp görs mer enhetliga och att stigmatiserande begrepp, såsom missbrukare som ersätts med personer som har ett missbruk eller beroende, utgår anser nämnden är positivt, sätter individen i fokus och är mer inkluderande.

Generellt anser nämnden att flera av de förändringar som föreslås är positiva såsom förslagen avseende förebyggande perspektiv, lätt tillgänglig och kunskapsbaserad socialtjänst samt det förstärkta barnrättsperspektivet. Avseende förslagen om insatser utan behovsprövning samt lag om socialtjänstdataregister kan nämnden se positiva effekter av förslagen, men har även farhågor.

Funktionsstödsnämnden anser att utredningen hade kunnat lägga förslag som innebar mer omfattande förändringar för att säkerställa hållbarheten. Detta gäller både de förslag som läggs i utredningen samt de utredningsuppdrag som utredningen inte svarat mot, exempelvis avseende att se över om det finns behov av att införa krav på socialt ansvarig samordnare samt frågan om samverkan mellan huvudmän.

När det gäller det senare anser utredningen inte att detta är en fråga att lösa inom lagstiftningen och hänvisar till att det är svårt att lösa problem med samverkan genom reglering och att det redan av lag framgår att samverkan ska ske. Nämnden anser att det blir ett märkligt resonemang då flera andra betänkanden tar fram förslag för att förbättra samverkan såsom *God och nära vård - en reform för ett hållbart hälso- och sjukvårdssystem*. Funktionsstödsnämnden hade önskat att en djupare utredning av dessa områden ingick i utredningen i enlighet med direktivet. Avseende *God och nära vård* hade nämnden även önskat att det beaktats vilka eventuella konsekvenser förslagen som läggs i den utredningen kommer ha på socialtjänstens uppdrag.

Det framgår tydligt att utredningen inte får lägga förslag som är kostnadsdrivande eller ambitionshöjande. Det framgår dock att vissa av utredningsdirektiven inte varit möjliga att fullgöra ändamålsenligt utan en kostnadsökning. Det gäller framför allt, som utredaren uttrycker det, ”ett par av uppdragen som berör en hållbar socialtjänst, dvs. övergripande planering och en kompetens- och kunskapsbaserad socialtjänst”. Funktionsstödsnämnden anser att det blir paradoxalt att utredningens uppdrag fokuserat på utveckling av verksamhet med ett utökat förebyggande perspektiv utan att detta får vara ambitionshöjande. Att upprätthålla en hög kvalitet samtidigt som verksamheten ständigt utmanas av samhällsförändringar kräver utökade ekonomiska resurser. Nämnden vill påtala vikten av att de ekonomiska konsekvenser som lagförändringarna innebär kompenseras via den kommunala finansieringsprincipen.

Några av de förslag som presenteras i betänkandet anser nämnden kan bli särskilt kostnadsdrivande, både inledningsvis för att införa de nya bestämmelserna och på sikt för att upprätthålla den kvalitet som den nya socialtjänstlagen förespråkar. Till det utökade planeringsansvaret som föreslås kopplas en modell för beräkning av de merkostnader som förslaget genererar. Malmö stads merkostnader beräknas till 1 829 105 kr motsvarande 2,61 tjänster samt 687 642 kr i övriga kostnader. Funktionsstödsnämnden anser att det framräknade behovet av extra tjänster, och därmed beloppet, är för lågt med hänvisning till antalet personer med insatser enligt socialtjänstlagen i Malmö stad. Endast funktionsstödsnämnden har betalningsansvar för 1 187 unika brukare med en eller flera verkställda insatser enligt socialtjänstlagen och nämnden verkställer cirka 1 600 insatser enligt samma lag (uppgifter per 2020-11-09). Nämndens volymer utgör dock en mindre del av Malmö stads totala volymer som stadens tre sociala nämnder ansvarar för.

Övergripande lagstiftning (kap 5.1, 7, 8.3, 13.2)

Funktionsstödsnämnden anser att det är bra att definitionen av socialtjänst formuleras i lagstiftningen för att tydliggöra vilka verksamheter som omfattas av socialtjänstlagens tillämpningsområde. Utredningens förslag är att LSS inte ska gå ingå i definitionen av socialtjänst, då det är en egen lag med heltäckande bestämmelser. Nämnden vill här framhålla att i den nationella kunskapsstyrningen, som är ett gemensamt arbete mellan SKR och kommunerna, ingår LSS som ett område inom socialtjänsten. Nämnden menar därför att det kan uppstå risk för glapp som behöver tydliggöras.

Utifrån att LSS föreslås att inte ingå i definitionen av socialtjänst är utredarens bedömning även att ”det inte framstår som möjligt eller lämpligt att låta utredningens förslag om vetenskap och beprövad erfarenhet gälla verksamhet enligt LSS”. Funktionsstödsnämnden anser därför att det bör göras en översyn om en motsvarande bestämmelse för vetenskap och beprövad erfarenhet ska läggas till i LSS.

Nämnden menar att det är en god ambition att återgå till en ramlag med en mer pedagogisk och inkluderande struktur där målgruppsindelningen tonas ned, vilket nämnden generellt är positiv till. Nämnden anser dock att det är osäkert hur det kommer fungera i praktiken och om det svarar mot de behov som finns. Detta utifrån att de förändringar och tillägg som gjorts i lagen genom åren kan antas vara på grund av kommunernas svårigheter att kombinera ett förebyggande arbete med individstödande insatser till alla invånare i kommunerna.

Förändring avseende närståendestöd

Utredningen föreslår en ändring i författningstexten (nuvarande SoL 5:10) till formuleringen ”socialnämnden ska erbjuda närståendestöd i syfte att stödja och hjälpa den som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående med funktionsnedsättning”. Nämnden menar att effekten av en ändring av begreppet anhörig till närstående kan ses som marginell då användningen av begreppen i lagstiftningen inte varit konsekvent. Ändringen kan dock medföra otydlighet då begreppet anhörig i de flesta kommuner är etablerat som en person som lever nära någon med särskilda behov medan begreppet närstående avser personen som har särskilda behov. Nämnden anser vidare att det vore önskvärt att tydligare nyansera begreppen anhörig och brukare utifrån att det är två individer med stundtals olika syn på stöd och insatser för att därmed undvika ett osynliggörande av någon av parterna.

Ett förebyggande perspektiv

Funktionsstödsnämnden är positiv till att det förebyggande perspektivet ska stärkas vilket bland annat kommer innebära ett större uppdrag att arbeta uppsökande och mer serviceinriktat. Nämnden anser dock att lagtexten hade kunnat vara något skarpare och att formuleringen ”ska ha ett förebyggande perspektiv” hade kunnat ersättas med ”ska arbeta förebyggande”. Utredningen lyfter att det förebyggande arbetet inte är ambitionshöjande och att det inte skapar utgifter för kommunen. Nämnden ställer sig frågande till detta, och menar att en högre prioritering på ett förebyggande perspektiv initialt borde innefatta ökade kostnader. Det kan därför bli svårt att prioritera om inte resurser tillsätts eller omstruktureras. Vidare är nämnden positiv till att plan- och bygglagen kompletteras med hänsyn till sociala aspekter och social miljö och menar att detta främjar förutsättningarna för ett långsiktigt förebyggande perspektiv och en ökad helhetssyn kring sociala frågor.

En lätt tillgänglig socialtjänst

Funktionsstödsnämnden är positiv till förslaget att den nya lagstiftningen ”ska inriktas på att vara lätt tillgänglig”, men menar att det hade blivit tydligare och mindre utrymme för tolkningar om formuleringen istället hade varit ”Socialtjänsten ska vara lätt tillgänglig”.

Nämnden välkomnar att utredningen tydliggör att det finns många olika aspekter av tillgänglighet som behöver beaktas. Dock menar nämnden att det är synd att utredningen avgränsar frågan om tillgänglighet till den enskildes möjligheter att få tillgång till information om socialtjänstens arbete och egna rättigheter samt att ta och ha kontakt med socialtjänsten. Nämnden anser att det vore önskvärt att utredningen också omfattade och behandlade de aspekter av tillgänglighet som handlar om tillgången till insatser och utformningen av dem. Som exempel kan nämnas att personer med funktionsnedsättning riskerar att inte få tillgång till socialtjänstens stödinsatser, både på grund av att traditionella behandlingsmetoder inte är anpassade utifrån målgruppernas behov samt för att LSS-lagstiftningen ibland felaktigt tillskrivs utökat ansvar i form av behandlingsinsatser. Nämnden vill därför lyfta att det är angeläget att understryka att socialtjänstens ansvar omfattar alla och att LSS-lagstiftningen inte kan eller är avsedd för att tillgodose alla behov. Vidare är det angeläget att anpassa och tillgängliggöra befintliga behandlingsmetoder och/eller arbeta fram nya metoder så att de bättre motsvarar de särskilda behov som personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga har.

Nämnden anser att det är positivt att utredningen lyfter fram att socialtjänstlagen ska vara tillgänglig för barn, att den belyser diskrimineringsgrunden bristande tillgänglighet samt att den understryker att de bestämmelser i andra lagar som ställer krav på särskilda åtgärder för tillgänglighet i socialtjänsten också gäller fortsättningsvis. Nämnden är också positiv till att utredningen tydliggör att arbetet med att utveckla digitala lösningar inte får medföra att vissa målgrupper ställs utanför kontakten med socialtjänsten.

Jämställda levnadsvillkor och respektfullt bemötande

Funktionsstödsnämnden instämmer i att jämställda levnadsvillkor lyfts fram som eget område i lagtexten tillsammans med jämlikhet, och menar att det är angeläget för alla verksamhetsområden inom socialtjänsten. Det är därför positivt att ett uppdrag föreslås om en fördjupad beskrivning och analys av aspekter av genusbias inom socialtjänstens område. Att aktivt arbeta med normer, föreställningar och jämställdhet kan ge positiva effekter för individen och likvärdigheten, och nämnden vill i detta sammanhang lyfta fram arbetet med jämställd biståndsbedömning som ett gott exempel. Nämnden instämmer även i utredningens beskrivning att bemötandet har en avgörande betydelse för socialtjänstens kvalitet och för den enskildes upplevelse av den. Det är därför positivt att det införs en bestämmelse om respektfullt bemötande, vilket också ställer krav på kunskap och kompetens inom jämlikhet, jämställdhet, diskriminering, normer och normkritik samt uppföljning av arbetet inom dessa områden. Nämnden vill framhålla vikten av att denna kunskap och kompetens behöver finnas hos alla yrkesroller på alla nivåer inom socialtjänsten.

Rapportering av ej verkställda beslut samt bestämmelser om särskilda avgifter (kap 10.3)

Funktionsstödsnämnden är positiv till att inrapporteringen av ej verkställda beslut ändras från tre till sex månader. Nämnden håller med om utredningens bedömning att rapporteringen av ej verkställda beslut kan bidra till kunskap, uppföljning och underlag till planering för kommunen och ställer sig positiv till att rapporteringsskyldigheten skall behållas. Rapporteringsskyldigheten tar mycket tid i anspråk och förslaget kan leda till minskad administration och mer tid till uppföljning, vilket är positivt. Nämnden har upplevt att flera av de rapporteringar som har gjorts har berott på att individen inte velat påbörja insatserna, tackar nej till plats eller dylikt och att det är sällan som de ej verkställda besluten beror på myndigheten eller verksamheten. Funktionsstödsnämnden är därmed positiv till att bestämmelserna om särskilda avgifter upphävs och instämmer även i utredarens resonemang om att problemet med ej verkställda beslut kan lösas på ett bättre sätt än med sanktionsavgifter.

Avseende förslaget om insatser utan behovsprövning ställer sig nämnden frågande till hur länge en individ kan få vänta på en insats om hen beställer den själv. Nämnden undrar om det finns risk att insatser med behovsprövning prioriteras och verkställs inom kortare tidsramar, då det endast är dessa som rapporteras. Detta riskerar i sådana fall leda till minskad likvärdighet för medborgaren. Funktionsstödsnämnden vill även framföra att det är önskvärt att rapporteringstiden för ej verkställda beslut är samma inom LSS och SoL.

Kvalitet och uppföljning (kap 11,12,14,15)

Funktionsstödsnämnden är positiv till att kravet på god kvalitet omformuleras och anser att begreppet verksamhet bättre visar på en helhetssyn på socialtjänstens uppdrag. Nämnden är också positiv till att rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden ska gälla för hela verksamheten, vilket ligger i linje med hur nämnden arbetar.

Funktionsstödsnämnden är positiv till att krav på uppföljning införs och att det är fokus både på individ- och verksamhetsnivå. Nämnden menar att detta kan leda till att handläggningen blir mer fokuserad på kvalitativt arbete i form av att följa upp insatserna och se hur det har blivit för individen, vilket kan leda till bättre kvalitet. Nämnden önskar dock att det förtydligas kring uppföljning kopplat till insatser som föregås av behovsprövning respektive insatser som ges utan behovsprövning, dessa synpunkter lyfts mer ingående i rubriken *Insatser utan behovsprövning (kap 17.3)*. Nämnden upplever att det i stor utsträckning har varit upp till respektive kommun att sätta sina egna standarder och strukturer för systematisk uppföljning inom socialtjänsten, och är därför positiv till att nationellt stöd för detta tas fram.

Nämnden instämmer i att tillgången till statistik behöver stärkas för att möjliggöra en mer kunskapsbaserad socialtjänst. Avsaknad av dokumentationsmöjligheter kring vissa grupper gör områden svårare att forska kring och att de riskerar bli mindre prioriterade. Detta medför att stödformer och metoder inte blir kunskapsbaserade och att risken för godtycklighet ökar.

Ett sådant exempel är avsaknaden av aggregerad statistik avseende personer som stödjer, hjälper eller vårdar närstående. Ett utökat anhörigperspektiv i den nationella statistiken kan också synliggöra luckor exempelvis vid insatser till en person med långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning. Om den enskilde beviljas stöd till vissa insatser, men nekas några, kan detta innebära en ökad insats för individens anhöriga vilket behöver synliggöras.

Avseende professionens roll i en kunskapsbaserad socialtjänst är nämnden positiv till att en utredning tillsätts för att göra en översyn av professionens roll och den nuvarande beslutsordningen inom socialtjänstens område. Nämnden menar att det är av stor vikt att framhålla professionens kompetens för uppdraget och att det kan medföra snabbare handläggningstider om beslutsnivån ändras för vissa insatser.

Ny lag om socialtjänstdataregister (kap 15.10)

Att i större utsträckning kunna följa socialtjänstens arbete är önskvärt och förslaget skapar bättre förutsättningar att tolka effekter av insatser, följa individens utveckling över tid samt se bakomliggande orsaker till beviljade insatser. Det ökar också möjligheterna till en likvärdig vård och omsorg på såväl nationell nivå som mellan kommunala och privata aktörer. Nämnden anser dock att det finns risker med utformningen av lagstiftningen avseende rätten att ta del av uppgifter på ”rutinbasis”. Nämnden menar att det fortfarande behöver finnas tydliga avgränsningar avseende vilka uppgifter som överlämnas, vem som ansvarar för hanteringen och ett tydligt angivet syfte med insamlingen.

I utredningen framgår att vid en konsekvensbedömning gällande nya regleringar bör rimligen de som berörs av regleringen höras. I detta sammanhang konstateras att utredningen inte hört berörda eller aktivt samlat in synpunkter på förslaget från personer som är föremål för socialtjänstens insatser. Nämnden anser att detta är anmärkningsvärt och vill framhålla vikten av att de som berörs av förslaget har möjlighet till delaktighet och att lämna synpunkter.

Personuppgifter som får behandlas och personuppgiftsansvar

Avsnitt 15.10.7 lyfter vilka kategorier av uppgifter som får behandlas ”om det behövs för ändamålet och om det inte är tillräckligt att använda kodade personuppgifter eller uppgifter som inte kan hänföras till enskilda fysiska personer”. Nämnden tolkar formuleringen som att utgångsläget är avpersonifierade uppgifter och ställer sig frågande till hur detta förhåller sig till övriga delar av förslaget till socialtjänstdatalag som till största delen verkar syfta till automatiserad överföring av fullständiga uppgifter ur kommunens register. Nämnden menar att möjligheten att ta del av uppgifter från samtliga kategorier som lyfts bör finnas, men att grundinställningen bör vara att endast uppgifter som är nödvändiga för att uppfylla syftet ska samlas in och lämnas ut. Även om statistik innehållandes känsliga personuppgifter kan anses uppfylla kravet för ”allmän nytta” enligt Dataskyddsförordningen så menar nämnden att det är rimligt att anse att det går emot GDPR:s intentioner att framställa information i register utan ett tydligt syfte.

Funktionsstödsnämnden anser det rimligt att Socialstyrelsen är personuppgiftsansvarig för uppgifter efter överföring, men önskar ett klagörande kring vem som bär personuppgiftsansvar om Socialstyrelsen i sin tur lämnar ut uppgifter till tredje part. Nämnden är positiv till att SKR och Socialstyrelsen får uppdraget att ta fram den kompletterande förordningen med avgränsningar tillsammans, då innehållet i förordningen är av stor vikt för att ta vara på den enskildes rättigheter, integritet och säkerhet. Det är viktigt att förordningen beaktar individens rätt till integritet och att de uppgifter om individen som får lämnas ut till tredje part begränsas, exempelvis avseende fullständiga personuppgifter. I förordningen behöver det tydligt framgå vad som behöver uppvisas från tredje part avseende syfte, mål och omfattning av behandling av de efterfrågade uppgifterna. Även om tredje part är en forskningsinstans eller liknande så bör det inte per automatik betyda att rätten att ta del av fullständiga personuppgifter finns. Det bör också framgå tydligt vad som sker vid en eventuell incident, vem som bär ansvaret för hanteringen och vem som har ansvaret för att informera personen som utsatts för incidenten om det inträffade. Nämnden vill också lyfta att det är av vikt att förordningen belyser hanteringen kopplad till gallring och bevaring av uppgifter samt att uppgifter aldrig lagras längre än deras aktualitet, exempelvis behöver det framgå hur och om uppgifter som gallrats hos uppgiftslämnande myndighet ska gallras av Socialstyrelsen i registret.

Merkostnaderna som genereras av förslaget är enligt utredningen svåra att beräkna i nuläget till följd av att specificeringar av uppgifter ska göras i förordningen samt beroende på avtalet mellan kommun och leverantör av verksamhetssystem täcker eventuella förändringar som behöver göras i systemet. Funktionsstödsnämnden vill påtala att utöver systemkostnader medför förändringen även merkostnader för administration och utbildningsinsatser i en inledande fas.

Överföring av uppgifter till registret

I utredningen framgår att uppgifter kommer att tillföras socialtjänstdataregistret på olika sätt, till exempel manuellt eller genom automatiserade överföringar samt genom samkörning med andra register. Det framgår att just samkörning är en av de största källorna till oro som medborgare kan känna inför att registreras i personregister. Nämnden vill framföra att trots garantier om rigorösa säkerhetsåtgärder och skydd mot utlämnande av registeruppgifter så är detta en känslig fråga. Samkörning mellan myndigheter som innebär att hämta uppgifter direkt ur en annan myndighets verksamhetssystem är en sårbar handling. Den kan också vara kostnadskrävande för kommunen då nya anpassningar av redan etablerade system kan komma att behöva göras. Även utlämnande av ytterligare statistik manuellt kommer att kräva både tid och resurser från kommunens sida.

Säkerhet och skydd av individens uppgifter

Det finns en rad faktorer att beakta gällande säkerhet och skydd av individers uppgifter. Funktionsstödsnämnden undrar exempelvis kring hanteringen av skyddade personuppgifter och hur dessa personers rätt till skydd ska garanteras.

Nämnden anser även att förslaget bör hantera frågan kring individens rätt att begära att dess personuppgifter inte ska lämnas vidare till obehörig part. Vidare önskar nämnden ett förtydligande kring hur registret förhåller sig till rätten att bli raderad enligt GDPR. Förtydliganden behöver även göras i förhållande till den enskildes rätt att begära registerutdrag, detta då kommunen lämnar uppgifter om den enskilde till Socialstyrelsen som i sin tur kan lämna uppgifterna till en tredje part. Det blir omständligt för den enskilde att få överblick över vilka aktörer som har tillgång till vilka uppgifter och därmed komplicerat att tillvarata sin rätt att veta var hen finns registrerad. Det blir även svårt för kommunen att ge individen full information med tanke på att Socialstyrelsen kan lämna uppgifter vidare.

Delad biståndsbestämmelse samt begreppen skäliga levnadsförhållanden och service (kap 16.4, 17.1, 6.2)

Funktionsstödsnämnden är positiv till att ekonomiskt bistånd görs till en egen paragraf. Nämnden instämmer med utredningens förslag om att byta ut begreppet skälig levnadsnivå till skäliga levnadsförhållanden då detta tydliggör att biståndet ges utifrån individuella behov och inte utifrån olika uppfattningar om generella behov hos personer i grupp. I utredningen förs resonemang avseende begreppet skäliga levnadsförhållanden i relation till goda levnadsförhållanden. Utredningen bedömer ”att de levnadsförhållanden som den enskilde ska tillförsäkras genom bistånd för annat än ekonomiska behov borde vara goda” och att ”de mål som avser t.ex. barn och unga, människor med funktionshinder och äldre människor måste, enligt utredningens bedömning, tolkas som beskrivningar av goda levnadsförhållanden”. Samtidigt framhåller utredningen att en ändring till goda levnadsförhållanden hade kunnat innebära en kostnadsökning för kommunen, vilket därmed går emot utredningens direktiv. Nämnden anser att det blir en outtalad ambitionshöjning när utredningen menar att det finns delar i lagen som tolkas eller borde tolkas som goda levnadsvillkor, samtidigt som utredningen inte föreslår en ändring då kan medföra ökade kostnader. I detta sammanhang anser nämnden att det blir viktigt med praxis kring vad skäliga levnadsförhållanden är.

I resonemangen kring begreppet goda levnadsförhållanden görs kopplingar till LSS-lagstiftningen och där argumentationen är att användandet av samma begrepp kan undanröja oklarheter mellan lagstiftningarna. Utredningen föreslår att begreppet ”service” inte ska föras över till den nya lagen, då innebörden av begreppet i socialtjänstlagen inte är helt tydligt. Nämnden är positiv till ändringarna som föreslås avseende begreppet men hade önskat att liknande kopplingar till LSS hade gjorts i utredningens resonemang kring begreppet ”service”.

Insatser utan behovsprövning (kap 17.3)

En del insatser enligt socialtjänstlagen ska, enligt utredningens förslag, undantas från befogenhetsbestämmelsen vilket innebär att dessa inte ska kunna tillhandahållas utan föregående individuell behovsprövning. Av de insatser som funktionsstödsnämnden har ansvar för föreslås särskilda boendeformer inte kunna tillhandahållas utan individuell behovsprövning med motiveringen att systemet inte kan garantera långsiktighet och stabilitet för den enskilde.

Även insatsen kontaktperson föreslås undantas med motiveringen att det är särskilt angeläget med uppföljning och insyn. Nämnden instämmer i att dessa insatser inte ska kunna ges utan föregående individuell behovsprövning. I övrigt anser nämnden att utredningens motivering till varför utvalda insatser undantas från befogenhetsbestämmelsen kan appliceras på flera insatser, och att motiveringarna därmed hade gynnats av att vara mer specifika.

Funktionsstödsnämnden instämmer i utredarens resonemang kring risken för ökade kostnader som förslaget kan medföra. Nämnden ställer sig positiv till att det framgår tydligt att förändringen är en befogenhet och inte en skyldighet. Detta ger ett stort utrymme för att dels bedöma om insatser utan behovsprövning ska tillämpas eller inte, dels anpassa utbudet av insatser efter lokala förutsättningar och behov.

Att förslaget medför att individen själv kan ta kontakt med verksamheten för uppstart av en insats menar nämnden är positivt för individer som just i den stunden är motiverade till insatsen. Detta ökar möjligheten för individen att påbörja insatsen och kan leda till att individen söker om mer stöd vid behov. Nämnden menar att det finns fördelar med att den enskilde kan erbjudas en mer flexibel insats utan att behöva gå igenom byråkrati för exempelvis en utökning av insatsen. Att vissa insatser erbjuds utan föregående behovsprövning kan också vara positivt ur ett tillgänglighetsperspektiv då handläggningsprocessen kan innehålla tillgänglighetsutmaningar som skapar hinder för vissa målgrupper som kan verka försvarande eller medföra att de avstår från att ansöka om insatser.

Målgruppsbedömning

Nämnden menar dock att förslaget om insatser utan behovsprövning blir komplicerat då en handläggare troligtvis fortsatt kommer att behöva göra en bedömning om den enskilde tillhör målgruppen för en specifik insats, exempelvis insatser från socialpsykiatri eller boendestöd. Avseende målgruppsbedömning ser nämnden också en skillnad i vilken målgrupp insatsen riktar sig åt. En bedömning om huruvida en individ har rätt till en insats för äldre är sannolikt lättare att kontrollera för utföraren än huruvida en individ har rätt till en insats som är riktad till en personkrets eller inom psykiatri. Nämnden menar att det därför blir svårt att helt ta bort handläggningen då någon måste bedöma rätten till en insats från början.

Malmö stads socialnämnder är uppdelade kring målgrupper. Vid en biståndlös behovsprövning menar nämnden att det uppkommer svårigheter avseende vilken målgrupp individen tillhör i de olika socialnämnderna, detta är sannolikt ett dilemma som kommer uppstå för fler kommuner som har mer än en socialnämnd. Detta är något Malmö stad, och kommuner i allmänhet, behöver ha i åtanke vid eventuell införande av biståndslösa insatser. Funktionsstödsnämnden ser gärna att kriterier fastställs för att införa biståndslösa insatser utan behovsprövning.

Effekter för den enskilde och för verksamheten

Funktionsstödsnämnden ser även en farhåga i att rättssäkerheten går förlorad i samband med att biståndsbedömningen försvinner och därmed rätten att överklaga. Det kommer att ställa större krav på den enskilde om att känna till sina rättigheter och på verksamheten som behöver stå för en väsentlig del av informationen som den enskilde har rätt till, exempelvis avseende möjligheten att få sin sak prövad genom myndigheten. Nämnden menar att insatserna utan behovsprövning även ställer större krav på verksamheten och dess genomförandeplaner som ska utföras utan underlag och utan att bygga på utredning. Kvaliteten i verksamheten ska vara lika bra oavsett om individen har beslut eller inte. För insatser utan behovsprövning kan dock respektive socialnämnd besluta om att insatsen ska undantas från dokumentation. Funktionsstödsnämnden undrar om detta kan medföra att det riskerar uppstå skillnader i kvaliteten i verksamheterna om det finns både individer som har insatser med beslut och individer som har insatser utan behovsprövning.

I avsnitt 17.5.3 framgår att då ”socialtjänstlagen redan innehåller ett krav på god kvalitet samt då detta förutsätter uppföljning bedömer utredningen att det inte behöver införas någon särskild reglering avseende hur insatser utan behovsprövning ska följas upp”. Nämnden anser att det är bra om regleringen för uppföljning är densamma oavsett om insatsen ges med eller utan behovsprövning. Samtidigt menar nämnden att det riskerar att skapa en otydlighet då underlaget för uppföljning kan komma att variera mellan insatserna till följd av att insatser utan behovsbedömning kan undantas från dokumentation, inte har bakomliggande underlag i form av beslut och därmed heller inte ingår i rapporteringsskyldigheten avseende ej verkställda beslut.

Ändring av gynnande beslut (kap 23.1)

Funktionsstödsnämnden ser positivt på att den föreslagna ändringen. Att kunna ändra gynnande beslut kan medföra färre tidsbegränsade beslut som regelbundet behöver omprövas. Detta bidrar till långsiktighet och skapar en ökad trygghet för individen

Barnets rättigheter (kap 19)

Funktionsstödsnämnden välkomnar det stärkta barnrättsperspektivet i socialtjänstlagen. Vidare är det bra att barns rättigheter till kontakt med syskon, men även föräldrar, vid placeringar förstärks, något som är värdefullt både utifrån barnets bästa och hälsa. Det är positivt att barns rättigheter lyfts som ett eget kapitel samt att paragrafen gällande information har kompletterats med en bestämmelse om att informationen ska anpassas till barnets ålder, mognad och hans individuella förutsättningar. Nämnden menar att genom förändringarna som föreslås i utredningen lyfts barnet tydligt som rättssubjekt och bärare av egna rättigheter. Förslagen stärker därmed möjligheterna till att kunna säkerställa barnets bästa samt andra rättigheter enligt barnkonventionen. Utifrån ett handläggarperspektiv underlättar detta även arbetet med att tydligt kunna hänvisa till lagen vid utredningsarbetet.

Utredningen lyfter särskilt samtal med barn. Nämnden vill i detta sammanhang lyfta att många barn med exempelvis intellektuell eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning ofta har behov av olika kommunikationsstöd och alternativ och kompletterande kommunikation (AKK), såsom bild-, tecken- eller talstöd, för att kunna kommunicera. Det gäller inte enbart inom LSS-verksamheten, då även socialtjänsten kommer i kontakt med barn inom dessa målgrupper. Eftersom alla barn har olika sätt att kommunicera krävs individuella lösningar. Nämnden vill därför belysa komplexiteten i att samtala, utreda, informera och inhämta samtycke från barn i behov av kommunikationsstöd. Det ställer höga krav på den eller de som ska genomföra detta, och nämnden menar att denna fråga behöver tas med i det framtida arbetet med lagstiftningen.

Funktionsstödsnämnden instämmer i utredningens bedömning att tillsätta en utredning med uppdrag att utreda behovet av och förutsättningarna för oberoende barnombud. Utredningen refererar även till barnrättighetsutredningen (SOU 2016:19) som lyfter behovet av att utreda möjligheten för lokala och regionala barnrättighetsbyråer fristående från region och kommun. Nämnden vill dock framhålla att barnombud och barnrättighetsbyråer inte endast är relevant för socialtjänsten, även barn och unga med insats enligt LSS och andra målgrupper har behov av en sådan funktion. En utredning av oberoende barnombud bör därför inkludera barn inom andra målgrupper utöver barn inom socialtjänsten.

Översyn av missbruks- och beroendevården (kap 22.3)

Nämnden är positiv till att en översyn ska göras avseende ansvarsfördelningen och eventuella lagändringar i fråga om missbruks- och beroendevården. Inom detta område vill nämnden även lyfta behovet av utredning avseende ansvarsfördelning och samverkan kring personer med psykiska funktionsnedsättningar och sjukdomar, det vill säga mellan regionernas psykiatriska vård och kommunernas motsvarighet, socialpsykiatri. Liknande problematik finns inom båda dessa områden och en samlad översyn av huvudmannaskapet är därför välbehövlig.

Ordförande

Roko Kursar

Nämndsekreterare

Jesper Salö

Anfal Saad Mahdi (V) lämnar ett särskilt yttrande i ärendet (se Bilaga 1)